

ANALIZA FINANSIJSKIH IZVJEŠTAJA U FUNKCIJI DONOŠENJA POSLOVNIH ODLUKA

MODELI ZA PREDVIĐANJE BANKROSTVA FIRMI

Analiza boniteta preduzeća

Modeli za predikciju poslovne uspješnosti:

- Altman – Z skor model
- Beks model
- Springejt model
- Zmijevski model
- Kraljček model
- Tafler model
- Model IN99 i IN05 itd..

Analiza boniteta preduzeća

Z skor model je linearni model koji ima sledeću formulaciju:

$$,, Z'' \text{ skor} = 1,2X1 + 1,4X2 + 3,3X3 + 0,6X4 + 1,0X5$$

gdje je:

- $X1$ - neto obrtni kapital / ukupna aktiva,**
- $X2$ - neto dobitak / ukupna aktiva,**
- $X3$ - dobitak prije isplate kamata i poreza(EBIT) / ukupna aktiva,**
- $X4$ - tržišna vrijenost ukupnog akcijskog kapitala / knjigovodstvena vrijednost ukupnog duga,**
- $X5$ – prihod od prodaje / ukupna aktiva.**

Analiza boniteta preduzeća

Z model

Vrednost „Z” skora tumači se ovako:

- ☐ ako je „Z” skor jednak ili veći od 2,99 preduzeće ima dobre kreditne performanse, njegovo poslovanje ocenjeno je kao zdravo
- ☐ ako je „Z” skor manji od 2,99, a veći od 1,81 preduzeće ima minimalne kreditne performanse, njegovo poslovanje ocenjeno je kao rizično
- ☐ ako je „Z” skor manji od 1,81, preduzeće nema kreditne performanse, njegovo poslovanje je pred bankrotstvom

Analiza boniteta preduzeća

Beks model:

$$\text{Beks} = 0,388 \text{ EX}_1 + 0,579 \text{ EX}_2 + 0,153 \text{ EX}_3 + 0,316 \text{ EX}_4$$

Gdje je:

EX_1 – EBIT / ukupna aktiva

EX_2 – Neto dobitak / (vlasnički kapital * cijena kapitala)

EX_3 – neto obrtna sredstva / ukupna aktiva

EX_4 - 5^* (dobitak + amortizacija + depresijacija) / ukupne obaveze

Beks model:

Uspješnost se na osnovu Beks modela procjenjuje na sledeći način:

- $Beks > 6$ (četiri godine uzastopno) – svjetska klasa – preduzeće posluje sa izvrsnim rezultatima što se može očekivati i u naredne četiri godine, ako menadžment nastavi sa unapređenjima;
- $Beks > 6$ – kandidat za svetsku klasu - preduzeće posluje sa izvrsnim rezultatima što se može očekivati i u naredne tri godine, ako menadžment nastavi sa unapređenjima;
- $4,01 < Beks < 6$ – izvrsno – preduzeće posluje sa izvrsnim rezultatom što se može očekivati i u naredne tri godine, ako menadžment nastavi sa unapređenjem;
- $2,01 < Beks < 4,00$ – vrlo dobro – preduzeće posluje dobro što se može očekivati i u naredne dvije godine, ako menadžment nastavi sa unapređenjima;
- $1,01 < Beks < 2,00$ – dobro – preduzeće posluje dobro ali se poboljšanje može očekivati samo uz preduzimanje unapređenja;
- $0,00 < Beks < 1,00$ – granično područje između dobrog i lošeg – poslovna uspješnost je pozitivna, ali nije na zadovoljavajućem nivou;
- $Beks < 0,00$ – loše – ugroženo poslovanje preduzeća, vjerovatnoća da preduzeće neće postojati iznosi 90 %

Springejt model:

$$S = 1,03 A + 3,07 B + 0,66 C + 0,4 D$$

Gdje je.

A – neto obrtna sredstva / ukupna aktiva

B – dobitak prije kamate i oporezivanja / ukupna aktiva

C - rezultat prije poreza / ukupne obaveze

D – prodaja / ukupna aktiva

Tumačenje:

Ako je $S < 0,862$ poslovanje preduzeća je u narednoj poslovnoj godini ugroženo.

Tačnost prognoze iznosi 90 %

Zmijevski model:

$$X = -4,3 - 4,5X_1 + 5,7 X_2 - 0,004 X_3$$

Gdje je:

X1 – neto rezultat / ukupna aktiva

X2 – ukupan dug / ukupna aktiva

X3 – obrtna sredstva / kratkoročne obaveze

Tumačenje

Ako je $X > 0,5$ preduzeće ima veliku vjerovatnoću stečaja naredne godine.

Tačnost predviđanja 90 % za period od 1 godine.

Kraliček model:

$$DF = 1,5 X1 + 0,08 X2 + 10 X3 + 5 X4 + 0,3 X5 + 0,1 X6$$

Gdje je:

- X1 – neto novčani tok / ukupne obaveze**
- X2 – ukupna aktiva / ukupne obaveze**
- X3 – EBIT / ukupna aktiva**
- X4 – EBIT / ukupan prihod**
- X5 – zalihe / ukupan prihod**
- X6 – poslovnin prihod / ukupna aktiva**

Kraliček model:

Tumačenje:

$DF > 3$ – izvrsna

$2,2 < DF < 3$ – vrlo dobra

$1,5 < DF < 2,00$ – dobra

$1,00 < DF < 1,5$ – srednja

$0,3 < DF < 1,00$ – loša

$0,00 < DF < 0,3$ – početak insolventnosti

$-1,0 < DF < 0,0$ – umjerena insolventnost

$Df < -1,00$ –visoka vjerovatnoća stečaja

Tafler model:

$$Z = 0,53 T1 + 0,13 T2 + 0,18 T3 + 0,16 T4$$

Gdje je.

T1 –EBIT / kratkoročne obaveze

T2 – obrtna imovina / ukupna imovina

T3 – prihod od prodaje / ukupna imovina

Tumačenje:

$Z > 0,3$ vjerovatnoća stečaja je mala

$Z < 0,2$ velika vjerovatnoća stečaja

Analiza boniteta preduzeća

ZETA model

U cilju poboljšanja prethodnog modela Altman je sa grupom saradnika razvio tzv. ZETA model, koji daje mnogo bolje rezultate u predviđanju.

Tako na primjer, stečaj preduzeća za period od 1 godine korišćenjem ovog modela, moguće je predvidjeti sa vjerovatnoćom od 96%, a za period od 5 godina sa vjerovatnoćom od 70%. S obzirom da je ovaj model razvilo privatno preduzeće ZETA Services, koeficijenti i formulacija samog modela nikada nijesu objavljeni. Oni su poslovna tajna.

Chesser-ov credit scoring model

Ovo je u suštini model za provjeru kredita. Ima za cilj da otkrije nesaglasnosti sa originalnim ugovorom o kreditu. Ovaj model se može koristiti i nakon odobravanja kredita za njegov monitoring.

**Ovaj model se sastoji od 6 varijabli i ima formulaciju:
gdje je:**

$$Y = -2,043 + 5,24X_1 + 0,0053X_2 - 6,6507X_3 + 4,4009X_4 - 0,0791X_5 - 0,1020X_6$$

X_1 - (gotovina + HOV) / ukupna aktiva,

X_2 - neto prodaja / (gotovina + HOV),

X_3 - EBIT / ukupna aktiva,

X_4 - ukupan dug / ukupna aktiva,

X_5 - fiksna aktiva / neto vrijednost,

X_6 - obrtni kapital / neto prodaja.

Chesser-ov credit scoring model

Vrijednost Y služi za izračunavanje vjerovatnoće nesaglasnosti P :

$$P = \frac{1}{1 + e^{-y}} \quad , \text{gdje je } e=2,72;$$

Ako je $P > 0,50$ postoji nesaglasnost sa ugovorom o kreditu.

Ako je $0,50$ postoji inicijalna saglasnost.